

NEDERLANDSE PROEFTUIN VOOR PAS-MAATREGELEN

Ook in Nederland zorgt de uitvoering van de Europese natuurrichtlijnen voor heel wat moeilijkheden. Het vergunningenbeleid zat er in het slop. Sinds 1 juli is een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden die de vergunningverlening opnieuw vlot moet trekken. Ondertussen werd ook gezocht naar toepasbare ammoniakreducerende maatregelen onder, andere door projecten als 'Proeftuin Natura 2000' in de provincie Overijssel. – *Hanne Leirs, innovatieconsulent*

De provincie Overijssel is met 21 gebieden belangrijk voor het Natura 2000-netwerk in Nederland. Tegelijkertijd is het ook een echte landbouwprovincie. Dat betekent dat heel wat landbouwers – vooral melkveehouders – in de vergunningverlening te maken krijgen met een passende beoordeling. Dan begint vaak een zoektocht naar haalbare en betaalbare ammoniakreducerende technieken. LTO Noord, Wageningen UR en Projecten LTO Noord vinden dat de realisatie van deze natuurdoelen niet in de weg mag staan van het agrarisch ontwikkelingsperspectief van de Overijsselse ondernemers. Onder andere met de steun van de provincie Overijssel, het ministerie van Economische Zaken en de zuivelsector werd daarom het project 'Proeftuin Natura 2000' in het leven geroepen.

Gereedchapskist voor reductie ammoniakuitstoot

De focus van de Proeftuin ligt in de eerste plaats op het vinden van maatregelen die de ammoniakemissie verminderen. Dit wordt voorgesteld als een digitale gereedchapskist die moet worden gevuld. De landbouwer kan dan aan de slag met de tools die het best bij zijn bedrijf en bedrijfsvoering passen. De gereedchapskist wordt niet enkel gevuld door onderzoekinstellingen. Dit project is namelijk uniek doordat de maatregelen voortvloeien uit een samenwerking tussen wetenschappers, beleidsmakers en landbouwers. Hierdoor moet elke maatregel niet enkel wetenschappelijk onderbouwd zijn, maar moet men ook kijken naar de praktische werkbaarheid en de mogelijke borging van de maatregel. Door de samenwerking met de provinciale overheid is het in bepaalde gevallen mogelijk om maatregelen die

niet op de nationale Regeling Ammoniak en Veehouderij (RAV)-lijst staan, toch te gebruiken in de vergunningverlening die door de provincie gebeurt.

Sturende landbouwers

Bij het begin van het project werd een oproep gedaan naar landbouwers die zich mee wilden engageren in het project. Uiteindelijk werden 8 pilootveehouders geselecteerd: 6 rundveehouders, een pluimveehouder en een varkenshouder. Het bedrijf en de bedrijfsvoering van deze landbouwers werd grondig bestudeerd en hun inzicht in het onderwerp werd bijgeschaafd. In samenspraak met adviseurs werden vervolgens maatregelen geselecteerd die het best pasten bij het bedrijf. Deze werden geïmplementeerd en regelmatig op verschillende vlakken geëvalueerd. Vooral de haalbaarheid en betaalbaarheid bleken cruciaal voor de

veehouders. De taak van de pilootveehouders was het mee ontwikkelen van maatregelen, niet noodzakelijk om de ammoniakemissie op het bedrijf drastisch in te perken. De veehouders hebben steeds de ruimte gekregen om hun eigen bedrijfsvoering, die grotendeels op groei gericht is, aan te houden. Toch zien we 4 jaar later dat op bedrijfsniveau de ammoniakuitstoot van 7 bedrijven is afgenomen ondanks de groei. Het achtste bedrijf produceert meer ammoniak dan in 2011, maar minder per kg melkproductie. Wat ook opvalt, is dat bepaalde technieken in sommige situaties zelfs geld kunnen opleveren.

De pilootveehouders zijn erg opgetogen over het project. Jan Hemstede, een melkveehouder uit Ommen, zegt dat hij erg veel heeft bijgeleerd binnen de Proeftuin. Hij voert de rundveestapel nu nog slechts gemiddeld 146 g ruw eiwit per

Een van de themabijeenkomsten over voedermanagement op het bedrijf van Jan Hemstede.

kilo droge stof. "De Proeftuin heeft gezorgd voor veel extra kennis en bewustwording die ook met andere collega's gedeeld werd", zeggen Wout en Christiaan van Dal'sen, ook melkveehouders. Vader en zoon boeren niet op zandgronden zoals de andere pilootboeren, maar op veengrond in het noordwesten van Overijssel. Door de andere ondergrond kunnen ze niet alle maatregelen toepassen. Omdat op veengrond eigenlijk enkel gras groeit, is het bijvoorbeeld niet gemakkelijk om het aandeel snijmaïs in het rantsoen op te drijven. Proeftuin Natura 2000 Overijssel was echter zo'n succes dat er nu ook een Proeftuin Veenweide zal worden opgestart. "We zullen ons hier graag bij aansluiten", klinkt het bij Wout en Christiaan. Arnoud Bouwmeester, de enige varkenshouder in het gezelschap, vindt het jammer dat de

.....
De maatregelen vloeien voort uit een samenwerking tussen wetenschappers, beleidsmakers en landbouwers.

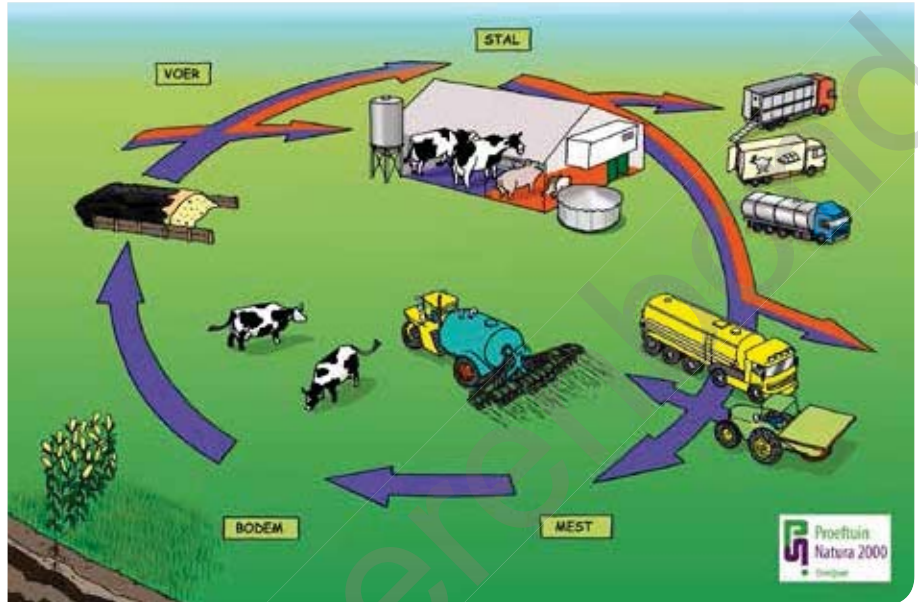
Proeftuin er niet een paar jaar vroeger was. "De intensieve veehouderij moet immers al sinds 2013 emissiearm werken." Toch heeft ook hij veel voordeel kunnen halen uit de werking van de Proeftuin: "Al jaren zijn wij aan het puzzelen met welke maatregelen en investeringen we de meeste ontwikkelingsruimte voor ons bedrijf kunnen krijgen. Proeftuin Natura 2000 Overijssel heeft me daarbij geholpen."

Via management ammoniak beperken

Een belangrijk verschil met het onderzoek dat bij ons gebeurt, is dat men zich in de Proeftuin concentreert op maatregelen die niets te maken hebben met stallenbouw, waardoor ook bestaande bedrijven ze gemakkelijker kunnen toepassen. De Proeftuin focust grotendeels op voedermanagementmaatregelen omdat men denkt dat daar nog kansen liggen om goedkoper en efficiënter ammoniakemissie te reduceren. Voedermaatregelen werken door op alle onderdelen van de bedrijfsvoering waar ammoniak kan emitteren. Ook stalemissies en emissie bij mest aanwenden worden hier mee verminderd. Andere managementvoorbeelden zijn het optimaliseren van de eiwitinhoud van het voeder, de opfok van

jongvee uitbesteden, de melkproductie per koe verhogen, de duurzaamheid van de veestapel verhogen, nauwkeuriger mest aanwenden, mest verdunnen met water ... Bepaalde maatregelen zijn al klaar om een gunstig invloed te hebben op de vergunningsverlening, andere zijn

vorige programma's. Met deze tool is het mogelijk de ecologische én de economische bedrijfsspecifieke gevolgen te berekenen van het toepassen van bepaalde managementmaatregelen. Je kan ook maatregelen vergelijken en zelfs combinaties van verschillende maatregelen

Proeftuin Natura2000 Overijssel focust niet enkel op stalsystemen, maar gaat in de gehele kringloop op zoek naar ammoniakreducerende technieken.

nog in een ontwikkelingsfase. In Nederland werken melkveehouders al langer met de Kringloopwijzer en de Excretiewijzer. Deze rekentools geven de gebruiker een beeld van de nutriëntenstromen en de stikstof-, ammoniak- en fosfaatexcretie van het bedrijf. De Proeftuin werkte verder op deze tools en ontwikkelde zo Proeftuin BEA, de Ammoniaknavigator en de Ammoniakwijzer. Proeftuin BEA maakt het mogelijk om op basis van de input van de Kringloopwijzer of de Excretiewijzer te berekenen hoeveel ammoniakreductie je het voorbije jaar behaalde. De Ammoniaknavigator is nog in ontwikkeling maar zal nog een stap verder gaan. In dit programma kan er veel frequenter input gegeven worden waardoor je veel sneller ziet wanneer je van je doel aan het afwijken bent. Zo kan je sneller en op elk moment ingrijpen. Jan Hemstede testte deze tool uit voor de Proeftuin en vulde hem één keer per maand in. "Ik ben van plan dat ook te blijven doen na mijn Proeftuinperiode. Het helpt me om stikstof binnen mijn bedrijf zo efficiënt mogelijk te benutten. Een heel tastbaar voordeel daarvan is dat ik minder mest moet afzetten", zegt hij. Het invullen van de Ammoniakwijzer ten slotte, vergt veel minder input dan de

doorrekenen. Al deze tools kan je vinden op de website van Proeftuin Natura 2000 (www.proeftuinnatura2000.nl).

Kennis delen met Vlaanderen

Dankzij kennisdagen, nieuwsbrieven en een overzichtelijke website informeert de Proeftuin geïnteresseerden over de resultaten. Innovatiesteunpunt en Boerenbond kregen ook de kans om rond de tafel te zitten met Cathy van Dijck, projectleider van de Proeftuin, en Léon Sebek van Wageningen UR. Door nauw contact te houden kunnen informatie en ervaringen erg waardevol zijn voor de ontwikkelingen van de Vlaamse PAS-maatregelen. ■

Dit artikel werd geschreven in het kader van het demonstratieproject 'Goed GERUND'. Dit project wordt gesubsidieerd door het departement Landbouw & Visserij in het kader van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO).

Vlaanderen
 verbeelding werkt